

DEENA LARSEN: COMPARANT DUES OBRES DE POESIA DIGITAL

Oreto DOMÉNECH MASIA
I.E.S. Paco Mollà de Petrer / HERMENEIA / Universitat de Barcelona
oretodomenech@gmail.com

RESUMEN: En esta comunicación pretendemos analizar comparativa y significativamente dos obras de poesía digital de la autora estadounidense Deena Larsen: «I'm Simply saying» y «Tree Woman». Las palabras y la voz, materia prima del género poético, ocupan un lugar central en la obra de Larsen, lo que nos transporta de la literatura tradicional a la digital transitando con suavidad. Una aproximación ordenada, estructurada y en profundidad a los dos poemas digitales nos lleva a pensar en la poesía digital como un género poético más, conectado con las vanguardias en la forma y como parte de la poesía actual. Pero la digitalidad también nos obliga a observar el poema como un espectáculo, pasando el tiempo a formar parte de los recursos retóricos esenciales de este tipo de poesía junto con la imagen visual, el movimiento y la música. La actitud vital de la autora es, asimismo, una característica fundamental en su obra y en su modo de construirla.

Palabras clave: análisis comparativo, poesía digital, géneros poéticos, hecho literario.

ABSTRACT: In this paper we analyze and compare significantly the two digital poems of the american author Deena Larsen: «I'm Simply saying» and «Tree Woman». The words and voice, raw material of poetic genre, are central in the work of Larsen that transports us from the traditional literature to the digital in a smooth transit. An approximation order, structure and depth to the two digital poems leads us to think of digital poetry as another poetic genre, formally connected to the «avantgardes» and as part of current poetry. But the digital also forces us to look at the poem as a happening, as a show, spending the time to be part of the essential rhetorical devices of this type of poetry along with the visual image, movement and music. The author's attitude towards life is also a key feature in her work and her way of building.

Key words: comparative analysis, digital poetry, poetic genres, literary fact.

1. PRESENTACIÓ

En aquest treball farem una anàlisi comparada d'«I'm Simply saying» i «Tree Woman», dues obres de poesia digital¹ de Deena Larsen. Es tracta d'una navegació del desig de literatura, una travessia amb cert risc que demana un esforç afegit, una altra disposició, més oberta i connectada amb el procés d'exploració. Com l'infant encuriós que, alhora, observa, juga, comprén, aprén i estima hem provat d'aproximar-nos a l'hermenèutica de la poesia digital.

2. DEENA LARSEN: UTOPIA I COMPROMÍS

Deena Larsen va nàixer a Denver, als EUA l'any 1961. Va estudiar anglès i filosofia a la Universitat de Northern Colorado i va obtindre el premi al millor treball de final de carrera amb *Nonsense Ya Snorsted: A logical look at nonsense* l'any 1986. Després de passar temps a San Francisco i al Japó, va tornar a Colorado i va obtindre el seu màster en anglès a la Boulder University el 1991.

La seua obra ha estat publicada en revistes en línia, com ara la *Web Iowa Review*, *Cauldron and Net*, *InFLECT*, i *Blue Moon Review*. Des de maig de 2007 la *Deena Larsen's Collection* de literatura electrònica s'allotja a l'Institut de Maryland per a la Tecnologia a les Humanitats. També ha organitzat els xats de l'Electronic Literature Organization del 2000 al 2005 i ha ensenyat al Red Rocks Community College, de Lakewood, Colorado. A més, ha dirigit tallers en línia per a escriptors i ha fet conferències i cursos presencials dedicats a estimular l'exploració de les possibilitats de l'hipertext.

Després de la seua primera obra,² en la qual es va avançar a les estructures i icones que usem actualment per a navegar per la xarxa (*Marble Springs*, 1993), va voler treballar amb estructures més complexes i investigar en profunditat les relacions entre significat i forma. Per això, i per la influència de la seua estada al Japó, escriu els *kanji-kus* que també ha relacionat amb la novel·la de misteri i també ha fet servir en obres com *Stained Word Window* (1999). *Datafeeds*, *Visionary Landscapes* (2008) és la seua darrera obra, en la qual explora com és l'univers sensorial d'una persona cega i com els sentits influeixen en el nostre comportament social.

Al seu llibre de text en línia, *Fundamentals*,³ ofereix una sèrie d'unitats didàctiques que contenen tant aspectes teòrics com propostes d'exercicis pràctics per tal d'obrir camins de reflexió als docents d'humanitats sobre una retòrica possible en l'hipermèdia.

Deena Larsen ha convertit l'experimentació amb la literatura digital en un dels seus motius com a creadora i, per això, la seua obra ens mostra un camí d'experiència

1. No fem referència, en cap moment, a la poesia generada per ordinador o poesia numèrica. Per saber-ne més: <<http://www.hermeneia.net/cat/>>.

2. Per consultar tota la seua obra vegeu la pàgina de l'autora: <<http://www.deenalarsen.net/webshelf.htm>>.

3. Publicat a la pàgina de l'autora: <<http://www.deenalarsen.net/fundamentals/index.html>>.

vital poètica: «I write hypertexts because I love the possibilities inherent in the media. Every piece is a new genre, a new way of seeing the world».⁴

Deena Larsen és, sens dubte, una de les pioneres de la creació literària amb eines tecnològiques, a la qual s'hi dedica des dels anys 80, amb un corpus literari ja extens, que es caracteritza pel qüestionament i l'evolució constants. El seu tarannà creatiu contribueix a elaborar una concepció de l'obra literària com a mostra d'habilitat; una obra bastida sobre una progressiva experimentació on inclou, com a peça central, el vessant lúdic. Aquesta visió de la literatura com a “cacera del tresor”, per contra, no impedeix que Larsen també explore en profunditat alguns temes de compromís social (com, per exemple, el món de la dona o la inclusió social dels discapacitats) i ens els mostre des del punt de vista de qui coneix les possibilitats de la xarxa com a eina potentíssima de comunicació i de canvi globals.

No hem de perdre de vista, tanmateix, que la paraula és al centre de la creació literària d'aquesta autora. Deena Larsen aprofita el mitjà amb què construeix per investigar sobre el poder connotatiu dels lligams i les connexions en el llenguatge, sobre l'estructura com a metàfora del significat de l'obra, sobre l'essència del llenguatge i les unitats mínimes de significació i sobre les característiques dels diferents gèneres literaris i la seua permeabilitat i capacitat de transformació.

«I'm Simply Saying» i «Tree Woman» són dues de les obres on Deena Larsen explora, de manera magistral, l'estructura com a metàfora del significat del poema.

3. LECTURA I PROPOSTA D'ANÀLISI DELS POEMES: «I'M SIMPLY SAYING» I «TREE WOMAN»

3.1. Advertència preliminar

L'aproximació a la poesia digital tot usant conceptes com metre, ritme o metàfora és possible amb un enfocament flexible, capaç d'establir analogies entre ambdues manifestacions literàries. De moment, les eines de què disposem per a l'anàlisi de les obres literàries digitals són les que hom emprà per a la lectura i la interpretació de la literatura tradicional.⁵ L'aproximació a aquesta nova manera de fer literatura a partir dels conceptes ja coneguts dóna compte dels lligams entre aquestes noves creacions i el continuïum de cada tradició literària i obri tot un ventall de possibilitats encara per explorar que van des de l'alfabetització digital als nous constructes culturals del món globalitzat.

En l'anàlisi present ens centrem en cinc aspectes: el significat (és a dir, les idees presents al poema i com es desenvolupen, les unitats de sentit), l'estructura (formada per la sintaxi, el ritme, la mètrica i la segmentació del discurs del poema), la veu (o el punt de vista que adopta el jo poètic, el to i el volum amb què parla i l'actitud

4. *Currents in electronic literacy*, en línia (<<http://www.cwrl.utexas.edu/currents/fall01/survey/larsen.html>>).

5. Ens hem guiat per la proposta del professor Sam Abrams del Màster en Literatura en l'Era Digital, de la Universitat de Barcelona, per a l'anàlisi de poesia

moral que pren), les figures retòriques (imatges, metàfores i símbols) i el temps del poema i l'espai on s'esdevé.

3.2. *El significat*

«I'm Simply Saying» és, de manera general, una reflexió sobre el llenguatge que es pot estendre a la creació literària i que, alhora, es pot concretar en la reflexió sobre la construcció del text poètic digital. Aquest nucli temàtic es desenvolupa a partir d'algunes idees secundàries, com ara, el caràcter canviant, mutable, lliure i en evolució del llenguatge, el funcionament del llenguatge poètic, és a dir, els lligams entre significats i la importància de les analogies i la càrrega connotativa i estètica del llenguatge poètic, la intencionalitat del poeta i la voluntat de comunicació, conseqüència del diàleg que s'estableix entre l'escriptor i el lector i el posicionament del jo poètic com a creador. En el cas d'«I'm Simply Saying», aquest missatge ens arriba a través del text però també del moviment i del so.

Totes les idees que componen el poema són, per tant, idees significatives: la reflexió sobre la matèria poètica se centra en el qüestionament, la recerca i l'experimentació amb una actitud receptiva, oberta, lliure i desacomplexada. De la reflexió a l'argumentació, del jo creador individual al nosaltres, que inclou els lectors com els actors que completen l'obra. Aquest pacte comunicatiu es fa possible perquè una altra idea significativa travessa tot el poema com un fil invisible: l'aspecte lúdic, el joc entremaliat del qual som objecte des del moment que comencem a llegir el títol de l'obra. Una picadeta d'ull pretesament innocent posa en marxa tot un mecanisme, gens simple i molt transgressor, perquè ens arrossega cap a una disposició participativa com a lectors i com a cibernetes, una actitud estretament connectada amb la vida, amb la realitat, amb l'ara de l'entorn digital.

Al poema se superposen diferents estructures de significat: al nivell superficial trobem un fons blanc sobre el qual hi ha escrit el poema i onze paraules o sintagmes que hi destaquen en negreta. En tocar les paraules marcades, cadascuna es desplega en una unitat de múltiples sentits que actua sobre el primer escenari del poema, creant-hi nous significats: els nodes o paraules desplegades matisen, expliquen, contradiuen o reforcen el que diu l'enllaç inicial (la paraula o el sintagma a través del qual hi accedim) i hi actuen anàlogament a com ho fan les estrofes tradicionals o les diverses composicions d'un poemari; desenvolupen un únic fil temàtic construint així el sentit global de l'obra.

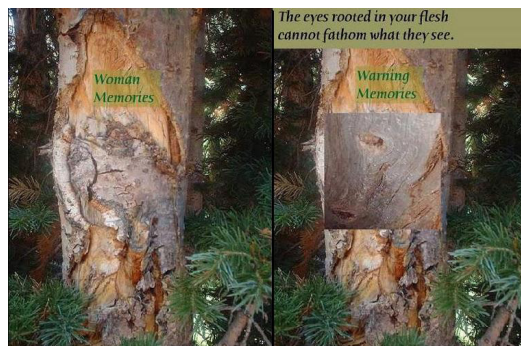
Quan toquem *simpler* s'obri un nou fons en blanc sobre el qual hi apareix el text i perdem de vista el nivell superficial inicial. Aquest moviment del poema suposa un punt d'inflexió ja que correspon un comportament únic que ens descobreix el missatge essencial del poema, a mode de clímax. Veloçment apareixen i s'esvaeixen els elements que fan possible l'intercanvi literari: la creació de l'obra es despulla fins a l'essència; el paper de l'escriptor en aquest procés; la importància del lector i la complexitat i el diàleg entre ambdós, incapaços de captar l'essència de la literatura en un únic sentit.

You

Reader meets secret.
 Reader loves secret.
 Secret leaves reader for
 the hero with the fast
 red Lamborghini.
 Reader uses secret's bones
 to dig a predetermined grave.

Tenim, així doncs, un nivell superficial en el qual no perdem mai de vista el poema inicial, que es transforma a cada moviment dels enllaços marcats al poema i que s'hi superposen, i un nivell més profund, un clímax descendent, on perdem de vista el poema inicial i ens enfonsem en una ràpida, vital, vertiginosa versió del fet literari. I encara, sota la interrogació final, s'amaga el tancament del poema. Sembla que tot és provisional en aquesta societat que no disposa de temps ni de calma per digerir l'allau d'informació que hi circula. En canvi, tot recomença quan acaba el poema que s'ha convertit en un escenari natural i positiu: la imaginació, la percepció i el llenguatge, sobrevolades per ocells alfabètics; la connotació, la contemplació i la contenció, navegades per peixos rebels que es multipliquen sense parar. Els moviments, com el missatge que contenen, ara són més complexos i diversos: comença una processó de parelles que inauguren el 'sol' i l' 'ombra'. El *chiaroscuro* obri pas a una batalla de significats amorosos: el clarobscur del secret, els amants del secret, escriptors que estimen, lectors que són escriptors... Duets semàntics que descriuen els personatges que participen en la desfilada literària. El moviment acaba, sobtadament, amb la paraula *suicide* que ho fa desaparèixer tot.

La lectura, a «I'm Simply Saying», consisteix a participar de la recreació del text i recrear-nos-hi. Per això, inevitablement, el naveguem, i descobrim que tot encerclant el poema es troben alguns missatges enigmàtics, amagats, entre els quals un llapis vermell, l'únic element del poema que no és textual. Del llapis vermell de la sanció, del suspens, del càstig un missatge que no hi lliga es projecta en rajos intermitents: "The secret does not lie in Bluebeard's closet, but flies free". És la por que envolta el poema, com les previsions apocalíptiques sobre la fi del llibre i de l'autor, la fi de la creació de l'obra envolten la literatura digital enfront de la percepció del mitjà com una possibilitat vitalista i positiva per a la creació literària.

«Tree Woman» és molt diferent a «I'm Simply Saying», tant per la temàtica, com per la forma. Es tracta d'una composició molt breu amb imatges i versos que s'hi sobreposen, sense moviment i sense so. La imatge i el missatge textual canvien si manipulem sobre la imatge o al voltant d'aquesta. La imatge d'un arbre ferit, ara com a símbol d'una dona que perd la memòria, la idea central de l'oblit com a mort de la identitat.

El poema és una narració, doncs, de la cara més amarga de la vellesa o de la malaltia: la desmemòria i la incapacitat de relacionar-se amb el món. És una idea viva que se'ns transmet a poc a poc de la mateixa manera que se'ns apareixen els símptomes de la malaltia o dels anys. No hi ha, per tant, nivells de profunditat pel que fa a les idees que s'hi desenvolupen i estructuren el poema: només un seguit d'imatges i versos, la metàfora d'un degoteig a través del qual s'escola el viure.

3.3. L'estructura

Hem considerat les diferències entre la construcció sintàctica en anglès i en català, encara que som conscients que el joc amb la sintaxi sempre és un recurs més al servei del text poètic i, per això, la llibertat en l'ús pot transgredir, volgudament, les normes de construcció predominants en qualsevol llengua. En la llengua anglesa predominen les oracions simples i juxtaposades i es prefereix la connexió inferida a l'abundància de nexes. La puntuació reduïda al mínim possible, l'ús de formes més sintètiques com les clàusules de gerundi i de relatiu enfront d'altres clàusules amb el verb flexionat i, consegüentment, un ús més fort de la dixi com a mecanisme de compensació la fan una llengua més segmentada.

A «I'm Simply Saying» una sintaxi senzilla, gairebé oral, amaga idees complexes, tendència que es transgredeix lleugerament a partir del cinquè vers del poema, ja des del nivell superficial, on hi apareixen algunes oracions compostes: “It would be much simpler if your thoughts would just stay in the lines!”, “Why does everything you know end in stitches?”, “You stand and watch while the story boils down to its bones”, “Writer/Reader uses secret's bones to dig a predetermined grave”. No obstant això, val a dir que la percepció que tenim d'aquestes oracions compostes és del tot segmentada com passa amb la resta del poema: el moviment trenca el text en fragments breus, fins i tot mínims, amb la finalitat de crear un efecte estètic determinat relacionat, d'una banda, amb una volguda proximitat amb la llengua parlada i, de l'altra, amb una entonació vehement pròpia de l'argumentació. Per això, la importància dels prefixos és fonamental a «I'm Simply Saying», triats per poder situar-se a altres lloc de la superfície poètica i afegir nous sentits del poema. Aquesta construcció-destrucció sintàctica reforça el qüestionament constant sobre els mecanismes essencials de la literatura que s'hi fa. Deena Larsen despulla, també amb la sintaxi, el fet poètic fins als seus ossos.

La musicalitat d'un poema, amb tot, ve també determinada tradicionalment pel ritme i per la mètrica i, en ocasions, per la rima. La recurrència del ritme i de la mètrica és el resultat d'una voluntat estètica de l'autor o l'autora, qui sovint els relaciona amb el significat del poema de diferents maneres tot i que l'experimentació literària ha

jugat amb aquestes normes o les ha ignorades, seguint la voluntat estètica del creador. I tractant-se d'un poema que es mou, hem volgut veure en els moviments del poema una voluntat estètica de l'autora al servei del significat de l'obra. Els moviments més senzills i repetitius correspondrien al qüestionament que introdueix, progressivament, l'autora, per tal de fer-nos dubtar sobre el primer missatge que ens dona el poema: la comoditat, apàtica i ingènua, de les coses que no canvien, la falsa seguretat que ens fa sentir la rutina. A mesura que els moviments es fan més complexos la idea del canvi, vist com quelcom positiu, és més forta; els moviments més complicats i diversos són, finalment, els que ens destapen un missatge que contradia el pessimisme inicial. El poema se'ns gira amb optimisme i pretén persuadir-nos que podem aprofitar els canvis per crear, de bell nou, com si el moviment fes girar la moneda enlaire, i ara, on hi havia la creu se'ns mostra la cara.

A l'estructura rítmica de «Tree Woman» el discurs mai no arriba a trencar-se sinó que, més aviat, es dilueix. Se'ns suggereix, així, el procés de la malaltia o l'envelliment ja que els versos s'encadenen amb canvis pràcticament imperceptibles, mínimes diferències de significat, com les fases de l'oblit van ocupant espais en la vida de manera gairebé imperceptible, tot arribant a l'expressió que tanca la fi del procés.

Weathered memories
 Withered memories
 Wander ring memories
 Warning memories
 Woman memories
 Woman mention
 Woman de mention

 Woman dementia

A «Tree Woman» les imatges estàtiques canvien de manera incontrolada: els versos apareixen i desapareixen com més manipulem el poema, a més velocitat, de manera aparentment forassenyada. La malaltia o el deteriorament senil progressa i la memòria apareix i desapareix sense que els observadors hi puguem fer-hi res; aconseguida, per tant, la sensació d'impotència i descontrol en l'exercici lector.

3.4. La veu

«I'm Simply Saying» és un poema dit per un *jo* poètic que muta constantment en *tu* i en *nosaltres* amb la intenció manifesta d'atrapar-nos. De vegades el *jo* poètic s'adreça molt directament a un *tu* que correspon al lector-observador i ens sentim interpel·lats sense remei. Qui parla en el poema i a qui s'adreça ho descobrim, com tot, gradualment i mitjançant el diàleg: en entrar a *simpler* el *jo* (l'escriptor) i el *tu* (el lector) inverteixen els papers, comparteixen complicitats, secrets, incerteses, en definitiva, conversen. El punt de vista de qui parla ha passat de l'emissor al receptor, de la reflexió individual

a la invitació a participar, de la interpel·lació a qui tenim enfront a la inclusió dins la comunicació literària; l'actitud moral de qui està convençut d'allò que expressa i vol fer-nos-en còmplices amb un convenciment apassionat. Fet i fet, si observem el text del poema estàtic i desplegat, despullat del moviment i de la música, evoquem una mena de manifest, una declaració d'intencions feta a partir d'afirmacions, negacions i conceptes altament connotats.

~~Reader meets secret.~~ ~~Reader loves secret.~~ ~~Secret leaves reader for~~ ~~the hero with the fast~~ ~~red Lamborghini.~~ Reader: uses secret's bones to dig a predetermined grave.	We can't find connections We don't understand the story Why does everything you know Why does everything I know Why does everything we know

Qui parla a «Tree Woman», en canvi, explica un fet que li passa a una altra persona i ho fa des de fora del poema, com un observador amagat deliberadament en tots els versos excepte en un; s'aconsegueix així una identificació tan íntima i profunda amb allò observat que el contagi emocional hi és absolut. L'ús de la tercera persona soterra perfectament el discurs del "jo" adreçant-se a una persona sumida en l'oblit que "assenteix conformada" des d'unes profunditats desconegudes i a les quals hom no pot arribar perquè s'hi palesa un trencament. El dolor pel trencament d'aquest lligam el pateix, però, l'observador i l'expressa amb la segona persona adreçada a algú que ja no recorda: "This ring cracked that dark summer you lost your sons". El to íntim i la tria lèxica altament connotades són l'expressió de la por ancestral a perdre la memòria a través de la descripció poètica de la impotència i la tristesa que provoca l'oblit, més que a qui el pateix a qui el presencia. «Tree Woman» és un poema dit tan delicadament i suau que se'n percep el missatge pel to, que transmet la unió amb un lligam inalterable d'estimació, més que pel significat de les paraules que el componen.

3.5. Les figures retòriques

A banda de la metàfora sobre la creació poètica i l'acte lector que és la construcció del poema «I'm Simply Saying», hi trobem altres elements emprats com a trops. És el cas del cercle que formen els elements invisibles que envolten el poema, el qual funciona com un senyal d'alerta; els colors, els moviments menys fluids, el so tan poc harmònic: tot evoca el perill, els prejudicis contra els quals, sovint, lluita la creació artística actual.

"Tot seria més senzill..." s'obri una finestra d'una revolada i ens permet observar una nova realitat. Així, la velocitat amb què apareixen i desapareixen les paraules i la música que les acompanya ens remet a la rapidesa del canvi, a les possibilitats del nou mitjà i al risc que hem de córrer. Els colors trenquen amb els grisos i blaus de tot el poema: la imatge del que significa obrir-se al nou món en el qual vivim i del potencial de creació que s'hi albira.

El despullament del material poètic fins a l'essència, se'ns mostra, també, a través de les lletres en moviment que transporten significats, dansen al voltant de les paraules, es mouen al ritme de la música o es comporten com éssers vius. En l'entorn tecnològic dels bits, dels píxels, d'allò que als humans ens resulta aliè i gairebé mort, el text representa allò més lligat a la vida buscant-hi la identificació, justificant-hi la no exclusió.

A «Tree Woman» la *Dona arbre* és la mare natura, l'arrelament a la terra l'arbre fort, soberg... i ferit. Enmig de la ferida apareixen tot d'exemples visuals que reforcen les idees del poema, tot d'imatges connotades. Els ulls de l'arbre, com els ulls de la dona, són només una mostra del pas del temps; i d'una vida plena, ara només hi queden les ombres projectades per les branques, quan les mou el vent: records fugissers. L'oblit ha fet desaparèixer de la ment fins i tot els anys d'alegria i plenitud, les flors i els fruits de la seua existència, el color. Les arrels arrancades són la imatge de la conseqüència de la desmemòria: el desarrelament. Però el trencament més gran és, com la ferralla, un element completament aliè a la natura: una mare que ja no és capaç de reconèixer el seus fills. Ara ja només queda la mera funció fisiològica en un cos que sobreviu; arrels que xuclen l'aliment d'esma.

3.6. El temps i l'espai

El temps i l'espai en la poesia digital passen a formar part de l'obra com un element vertebrador comparable a l'estructura. La lectura (i les posteriors relectures) dura mentre el poema, com si es tractàs d'un espectacle, es representa i és aquesta espectacularitat que ens mena a concebre la pantalla com l'espai escènic de l'artefacte literari.

La pàgina en blanc on se situa «I'm Simply Saying» provoca, d'entrada, una acceptació del text que se'ns mostra i, potser, un desig de descontextualitzar-lo, reforçant així la idea de la poesia per ella mateixa, deslligada dels diferents espais (històrics, ideològics, acadèmics) on la solem situar.

A «Tree Woman», en canvi, l'escenari és la imatge fixa de l'arbre, que canvia d'acord amb la percepció del temps que l'autora aconsegueix que tinguem. L'acció temporal

interna se situa en el present mentre la veu que parla es dirigeix a la malalta i recorre al passat per recordar-li els moments més agradables o més dolorosos que ha viscut, en un intent de restituir-li la memòria. Les imatges i la manera amb què canvien ens fan la sensació d'accelerar aquest temps evocat, d'aturar-lo, de la mateixa manera que la malaltia deixa la malalta i els qui l'envolten amb la sensació que el temps no passa amb normalitat. Aquesta manipulació del temps de l'espectacle per part de l'autora és volguda i reforça del tot la idea dels llimbs temporals en els quals discorre el poema.

La creació de poesia digital, certament, imposa el control del temps de desenvolupament de l'obra, un temps fixat de bestreta que s'estira en mans dels lectors, pràcticament obligats pel format a relectures successives:

Most hypertext/electronic/new media works have a hidden time commitment--and so I tried to organize these in terms of the time it will take to see what is going on--not to understand the whole work. Some of these, particularly in my first category, can be seen and thoroughly «grokked» quickly. Others can be seen quickly and not grokked in a lifetime. Saying you can read this in an hour is like saying you can read T.S. Eliot's the Wasteland in an hour.⁶

4. CONCLUSIONS

La poesia s'expressa per mitjà de la tecnologia en una nova manera de crear, cosa que li permet emfasitzar alguns elements poètics fonamentals i multiplicar-los en intensitat. El moviment, les imatges i el so multipliquen l'efecte dels lligams i les connexions entre els significats i reforcen el significat de les metàfores, imatges i símbols del text poètic perquè ens arriben per mitjà de més sentits. De fet, fins i tot l'estructura del poema pot convertir-se en una figura retòrica complexa sobre el tema de què parla el poema, la qual arriba de manera més explícita a ulls del lector.

L'aspecte lúdic del poema, el pacte lector que implica el joc de descobrir-lo, és fonamental a l'hora de recuperar la vàlua de la intenció estètica i d'entreteniment de l'obra literària i la fase recreativa és intrínseca a la poesia digital. El joc del poema, tanmateix, no és una mera demostració de recursos tecnològics sinó que hi aporta significats profunds i amaga una reflexió que va més enllà de l'aparença. D'una banda, els poemes electrònics impliquen més intensament el lector perquè sovint s'hi mouen més camps sensorials. La disposició del lector-espectador enfront de l'espectacularitat del poema possibilita que percebem immediatament l'evocació, la reflexió, les connexions que en paper es presenten, habitualment, com un pòsit que creix amb el temps, com si en el poema digital una part d'aquest procés passés en el mateix moment de la lectura o de la immediata relectura, a la qual se'ns obliga amb més força de manera indubtable.

6. <<http://www.deenalarsen.net/webshelf.htm>>.

Definitivament, en llegir poesia digital hem d'atendre a més recursos alhora: què diuen les paraules, la seua disposició en l'espai, com es mouen, el so que les acompanya i les imatges que les il·lustren:⁷

Els mots corren a canviar-se
de vestit. Baixen els telons, i les bambolines
vénen de nou damunt els bastidors.
Els subjectes, els verbs i els adverbis,
ja vestits d'altra manera, tornen
a escena. Rest a un grup
d'adjectius mirant pel
forat del teló.

El poema següent ara començarà.

BIBLIOGRAFIA

- ADELL, J. E., *Poéticas electrónicas: una aproximación al estudio semiótico de la "e-poesía"*, 2001. [Disponible a <http://dialnet.unirioja.es/servlet/fichero_articulo?codigo=940132>, data de consulta: 12 de juliol de 2008.]
- LANDOW, G., *Is this hypertext any good? Evaluating quality in hypermedia*, 2003. [Disponible a <<http://www.brown.edu/Research/dichtung-digital/2004/3/Landow/index.htm>>, data de consulta: 12 de juliol de 2008.]
- PAJARES TOSCA, S., *Entre el arte y la ciencia*, ressenya de Samplers a *Hipertulia. Revista Espéculo*. Universidad Complutense de Madrid, 1999. [Disponible a <<http://www.ucm.es/info/especulo/hipertul/samplers.html>>, data de consulta: 22 de juny 2008.]
- , Entrevista amb Mark Bernstein, científic en cap d'Eastgate, 1999. [Disponible a <<http://www.ucm.es/info/especulo/hipertul/entrevista.htm>>, data de consulta: 22 de juny de 2008.]
- PEQUEÑO GLAZIER, L., *Poetics of Dynamic Text*, 2003. [Disponible a <<http://www.dichtung-digital.org/2003/issue/3/Glazier.htm>>, data de consulta: 12 de juliol de 2008.]
- ROVIRA, C., *Documents hipertextuals per a entorns virtuals d'aprenentatge*, 1999. [Disponible a <<http://www.uoc.edu/humfil/digithum/digithum1/crovira/croviraf.htm>>, data de consulta: 3 de juliol de 2008.]
- WABER, D., *Rhyme or Not*, 1999-2003. [Disponible a <<http://www.heelstone.com/meridian/waberarticle.html>>, data de consulta: 6 de juliol de 2008.]

7. Joan Brossa, *Els ulls i les orelles del poeta* (1961).